

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCCCXVI. ad annum MCCCCXXIII.

Parisiis, 1644

Acta Concilii Pisani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15653

ACTA CONCILII PISANI.

ANNO
CHRISTI
1499.

SESSIO I.

IN nomine Domini, amen. Anno a natiuitate eiusdem millesimo quadringentesimo nono, more Romano, in dictione secunda, die vicesima quinta mensis Martii, inchoatum fuit generale Concilium, siue sancta Synodus, & celebratum in ciuitate Pisana, in quo erant plures cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, sacra theologiae magistri, & vtriusque iuris doctores, & licentiatii notabiles, procuratoresque plurium absentium prælatorum: in quo quidem Concilio processum extitit per hunc modum.

Primo, fuerunt factæ processiones solennes, & postmodum in ecclesia cathedrali dictæ ciuitatis fuit Missa deuotissime per dominum cardinalem a Thurego celebrata, & sermo factus per vnum alium cardinalem, scilicet Mediolanensem. Missa vero celebrata, cantatæ fuerunt antiphonæ, & certæ orationes dictæ: & postmodum diaconus alta voce dixit: Orate. Tunc flexis genibus & inclinato capite, omnes orauerunt submissa voce mitris positis: deinde diaconus & subdiaconus cantauerunt alta voce litanias, & omnes responderunt. Quibus finitis, vnus cardinalis episcopus dixit certas orationes ad propositum vniouis: quibus completis, quidam cardinalis diaconus legit euangelium. Quo lecto, vnus episcopus cardinalis incepit hymnum, Veni creator spiritus. Quo finito, duo cardinales diaconi, duo archiepiscopi, & duo episcopi, cum pluribus doctoribus & notariis, ex ordinatione Concilii & mandato, se transtulerunt ad valuas ecclesiæ, & alta voce proclamauerunt, an Petrus de Luna & Angelus de Corario, qui Benedictus & Gregorius dicebantur, de papatu contententes, essent hic præsentis, aut aliquis pro ipsis. Quibus non repertis, nec aliquo pro ipsis, ad ecclesiam redierunt, & in pleno Concilio relationem fecerunt. Qua relatione sic facta, sacrum Concilium certos ordinauit & constituit promotores, seu procuratores nomine ecclesiæ vniuersalis, ad agendum, petendum & faciendum omnia necessaria, commoda & opportuna pro schismatis extirpatione,

ANNO
CHRISTI
1409.

contra prædictos dominos contendentes, imo verius colludentes de papatu, & pro sancta vnione in ecclesia Dei habenda, prout in forma, &c. Ordinatique sunt aduocati & notarii pro ista causa deducenda. Quibus factis, procuratores prædicti accusauerunt contumaciam dictorum contententium de papatu, & petierunt eos reputari contumaces in materia schismatis & fidei, ac in contumacia & defectu poni. Et fecerunt legi citationes & prouocationes dictorum contententium, & relationes executorum, &c. Quibus non obstantibus, Concilium sacrum de benignitate ordinauit expectandum vsque ad aliam sessionem, quæ fuit ordinata ad vigesimam sextam diem dicti mensis Martii.

SESSIO II.

Qua die adueniente, celebrata Missa, & feruatis solennitatibus vt supra, dicti contendentes fuerunt euocati ad valuas ecclesiæ, modo quo supra in media sessione. Et quia non comparuerunt, nec aliquis pro ipsis, fuit vt supra contumacia accusata. Nihilo minus Concilium sacrum iterum de benignitate dixit eos expectandos vsque ad penultimam diem dicti mensis Martii, ad quam diem ordinauit proximam sessionem: qua die, videlicet trigesima Martii adueniente, fuit processum vt sequitur.

SESSIO III.

Declaratio & decretum latum contra duos contendentes de papatu ob contumaciam ipsorum in causa fidei & schismatis contumaciæ, prolata ex ore domini Prænestini sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis Pictauensis vulgariter nuncupati, ex commissione totius Concilii & assensu vnanimi.

Vniuersis & singulis, sacra mandante Synodo, tenore præsentium intimatur, quod hac die Sabbati penultima huius mensis Martii in ecclesia cathedrali Pisana, celebrata deuote & solenniter Missa, pro vnione sacrosanctæ ecclesiæ ordinata, dictis in cantu litanis, & deuotis orationibus, ac expletis aliis in talibus consuetis; auditis quibusdam propositionibus & petitionibus deputatorum, aduocatorum, & procuratorum sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, iniquis de papatu contententium ausibus, laceffentium laceffito-

Concil. Tom. 29.

Bb ij

rum; proh dolor: Imo diutissime per quas recensito, quod attenta contumacia infra scriptorū de papatu contendendum, proxime lapsorum, in processu huius causæ descripta; petitum extitit, eosdem contententes, etiam cardinales eis adhaerentes, & alios ad huiusmodi Concilium legitime euocatos, reputari, decerni, & declarari contumaces, iam bis, & nunc tertio, prorogata seu continuata dies instat, in qua contententes ipsi, & cardinales ipsis adhaerentes, ceterique vocati comparere tenentur, accusatque legitime.

Tandem ipsa die contumacia praedictorum contendendum, & petito eos contumaces reputari, decerni, & declarari, ipsa sancta Synodus, seu hoc sacrosanctum generale Concilium ante dictum, praefatis contententibus & aliis legitime, vt ex processu constat, ad valuas ecclesiae vocatis, aliisque seruatis seruandis, vnanimi consensu vocatorum supradictorum contendendum & aliorum contumaciam reputauit, decreuit & declarauit per organum domini cardinalis Pictauiensis, vt in schedula continebatur, cuius tenor sequitur, & est talis.

Sancta Synodus, seu hoc sacrum generale Concilium dominos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Gregorium XII. nuncupatos, de papatu contententes, & quantum in eis est, ecclesiam Dei notorie in schismate tenentes, legitime requisiti, vocatos & proclamatos in causa schismatis & fidei ad hoc praesens sacrum & generale Concilium & omnia in eo agenda non venientes, seu non comparentes legitime per se nec per alios, nec termino statuto satisfacientes, licet expectatos post terminum per duas sessiones, reputat, decernit & declarat in causa schismatis & fidei contumaces, ponitque in contumacia & defectu, & ordinat in eorum contumacia debere ad vltiora procedi & procedendum fore: Ordinans sessionem aliam fieri die Lunae post dominicam in Albis, quae erit 15. die mensis Aprilis. Ad quam diem ordinat praesens generale Concilium dominum cardinalem Tudertinum domino Gregorio adhaerentem, & dominos Ioannem Sabinsensem episcopum, sancti Hadriani, sanctae Mariae in via lata, de Flisco, & de Chalanco, vulgariter nuncupatos, sanctae Romanae ecclesiae cardinales domino Benedicto adhaerentes, de benignitate expectandos fore cum intima-

ANNO
CHRISTI
1409.

tionem. Quod si prædicti duo contendentes, & præfati domini cardinales non comparuerint in dicto termino, ad vltiora procedetur, eorum contumacia non obstante. Ordinavit nihilominus præsentem ordinationem in valuis cathedralis ecclesiæ affigi publice, vt de præmissis non valeant ignorantiam allegare.

SESSIO IV.

Qua die Lunæ decimaquinta mensis Aprilis adueniente, Missa ibidem celebrata, & aliis quæ ad diuinum cultum spectant, vt moris est in Concilio generali, vt supra declaratum est, & comparuerunt ambassiatores Ruperti de Bauaria sanctæ sedis imperatoriæ electoris, qui palam publice proposuerunt pro impugnando conuocationem contendentium: secundo subtractionem factam per cardinales suæ obedientiæ: tertio vnionem collegiorum, &c. Quibus auditis: fuit eis dies assignata ad audiendum responsionem super propositis ad vigesimum quartum diem dicti mensis Aprilis: fuitque his non obstantibus processus continuatus, vt supra, vocando ad valuas ecclesiæ, si duo contendentes, aut eorum alter, vel aliquis pro eis esset in hac præfata ciuitate Pisana, vt supra. Quibus non apparentibus, fuerunt reputati contumaces, vt supra, continuando sessionem aliam ad diem Mercurii vigesimam quartam prædictam: quo termino pendente, præfati ambassiatores imperatoris secunda die recesserunt illicentia, & hospite non salutato.

SESSIO V.

Dicta die Mercurii vigesima quarta mensis Aprilis adueniente, Missa & solennitatibus seruatis, fuit accusata contumacia dictorum contendentium, vt supra: fecitque promotor seu procurator ecclesiæ vniuersalis proponi certos articulos contra ambos contendentes, concludentes plura ad propositum vnionis, & contra dictos contendentes: & requirebat quod darentur commissarii, licet perpetrata essent notoria, pro informatione maiori. Tunc fuit dies assignata ad hoc pro alia sessione, scilicet ad vltimam diem Aprilis.

Bb iij

SESSIO VI.

ANNO
CHRISTI
1409.

Qua adueniente comparuerunt Anglici, & proposuit episcopus Salberienfis solenniter dicens pro themate; *Institia & iudicium præparatio sedis tuæ*: concludens quod habebat a rege & regno Angliæ potestatem magnam ad omnia necessaria in hoc sacro Concilio rationabiliter tractanda: & postmodum fuit dies assignata pro alia sessione, ad diem Sabbati, quartam mensis Maii proxime futuram.

SESSIO VII.

Dicta die Sabbati adueniente, seruatis solennitatibus & ceremoniis præmissis, quidam doctor Bononiensis Petrus de Anchorano dictus, solenniter respondit ad proposita per ambassiatores dicti Ruperti de Bauaria, licet absentes, & satis expectatos, ostendendo clare, quod proposita per eos erant manifeste friuola & nullius efficaciam, fundendo clare intentionem Concilii, & quod ipsi ambassiatores tendebant ad impedimentum sanctæ vnionis. Et postmodum fuerunt dati per Concilium commissarii & nominati pro examinandis testibus super propositis per procuratorem seu procuratores Concilii, & ad recipiendum instrumenta & probationes, &c. etiam in absentia & contumacia dictorum contendentium. Et ista die, dominus episcopus Ebroicensis celebravit Missam in maiori ecclesia, in præsentia sacre Synodi: & fuit ordinatum quod aliqui eligerentur pro eundo ad regem Ladislaum, pro mitigando eum, &c. fuitque dies assignata ad diem Veneris proximam, scilicet decimam diem mensis Maii prædicti, pro alia sessione.

SESSIO VIII.

Qua die adueniente, seruatis solennitatibus & ceremoniis, vt supra, dictum est pro parte procuratoris vniuersalis ecclesiæ, & fuit requisitum, quatenus Concilium facrum vellet determinare & sententiare, &c. vnionem duorum collegiorum factam, fuisse & esse legitime factam, & facere vnum collegium, ratificare, approbare & confirmare; conuocationemque sacri Concilii per eos factam, fuisse & esse iuridice & legitime factam in loco ha-

ANNO
CHRISTI
1409.

bili, tuto & securo, ipsamque congregationem esse, & representare Concilium vniuersalis ecclesie: ad ipsumque Concilium spectare & pertinere cognitionem, definitionem & decisionem omnimodam causae vnionis ecclesie, & schismatis sedandi, contra duos contententes de papatu, ecclesiam Dei detinentes in schismate notorie, cum omnibus pertinentiis, emergentibus & connexis. Et fuit petatum, si placeret omnibus. Et cum magna pars respondisset, quod placeret, placebat quod ita fieret: duo episcopi quoad primam conclusionem contradixerunt, videlicet Salisberiensis & Ebroicensis, dicentes quod non poterat fieri vnio duorum collegiorum, quamdiu cardinales Benedicti sibi obedirent, prout faciebant, aliis non obedientibus Gregorio XII. sed solum Deo & ecclesie: quia turpis est pars, quae non congruit suo vniuerso. Et ita erat neceffe, quod domini cardinales se subtraherent, vt esset vnio vniformiter obedientium & obedientiarum, & multitudinis credentium esset cor vnum & anima vna. Qui-^{AR. 4.} bus auditis, fuerunt multa hinc inde prolocuta. Et tandem procurator praedictus ascendit pulpitem, & requisivit, quod sancta Synodus (attenta pertinacia & contumacia dictorum duorum contententium de papatu in materia schismatis & fidei, & quod notorie ecclesiam Dei detinerent in schismate contra eius voluntatem, & violenter contra eorum iuramenta & vota, ac debitum pastoralis officii, & de eorum manifesta collusione satis constet) vellet & dignaretur pronuntiare & declarare, a tempore quo constitit eos non habere vel non habuisse voluntatem vniendi ecclesiam per viam iuratam, & pro tanto bono per ecclesiam electam, quemlibet potuisse & debere recedere ab amborum obedientia, nec vltius amplius debere eis obedire. Et petiit si hoc placeret omnibus: & responsum fuit iocose, quod sic, excepto quodam episcopo Anglico, & vno Alemano: & nihilo minus conclusum fuit vt petebat dictus procurator: & postmodum dominus patriarcha Alexandrinus, cum episcopo Salisberienfi, ascendit cathedram, & infra scriptis pronuntiauit sententiam auctoritate Concilii petitioni conformem; & de omnibus conclusionibus procurator ecclesie petiit fieri instrumentum ad perpetuam rei memo-

riam. Et fuit alia dilatio concessa ad examinandum testes ad octauam diem, sessione ad eandem diem assignata, ad procedendum vltcrius prout de iure.

ANNO
CHRISTI
1409.

SESSIO IX.

Die Veneris decima septima prædicti mensis Maii adueniente, celebrata Missa, solennitatibus & ceremoniis seruatis, procurator ecclesiæ ascendit pulpitem, & fecit requiri alta voce per aduocatum, quod subtractio in præcedenti sessione facta declararetur, quoniam aliqui murmurabant. Et fuit de consensu omnium in Concilio existentium pronuntiatum per os domini patriarchæ Alexandrini, licuisse se subtrahere ab obedientia amborum contententium de papatu, a tempore quo, &c.

Item, quod a cunctis Christi fidelibus erat obedientia subtrahenda, & ab omnibus pro subtracta habenda: & ita mandabat Synodus.

Item, reuocata fuerunt sententiæ latæ per contententes contra subtrahentes.

Item ordinatum fuit, quod illi qui erant in Concilio iudices vel coniudices, poterant esse testes contra contententes.

Item, quod commissarii possent articulos declarare.

Item decernit tertiam dilationem ad producendum testes, &c. & ad vltcriora procedendum fore, prout eidem sanctæ Synodo videbitur expedire. Diem Mercurii proximam, quæ erit vigesima tertia mensis Maii, ad quam diem statuit & ordinauit proximam sessionem, prout in quadam scheda ibidem lecta continebatur, cuius tenor sequitur in hunc modum: Sancta & vniuersalis Synodus hic in Christi nomine congregata, declarat, pronuntiat & decernit ex iustis & rationabilibus causis, a Petro de Luna, qui Benedictus XIII. & ab Angelo Corario, qui Gregorius XII. dicebantur, improbe contententibus de papatu, & ab ipsorum cuiuslibet obedientia licuisse recedere libere & pure; videlicet a præfato Benedicto ex tempore quo viam cessionis per eum solenniter iuratam realiter persequi, & eam effectualiter adimplere damnabiliter omisit: & a præfato Gregorio ex eo tempore quo viam cessionis per eum solenniter iuratam, voto promissam & fir-

matam,

ANNO
CHRISTI
1409.

matam, realiter persequi & effectualiter adimplere, dam-
nabiliter prætermisit. Insuper sancta Synodus, ex causis
quibus supra, pronuntiauit, statuit, ordinauit, & de-
creuit, præfatos contententes de papatu ac ipsorum quem-
libet, qui canonice requisiti & vocati in præfenti causa
schismatis & fidei fuerunt celebrati legitime, contumaces
fore, a cunctis Christi fidelibus omnimode obedientiam
subtrahendam, & exnunc vt antea ab omnibus pro sub-
tracta haberi. Et ita obseruandum decernit, pronuntiat
atque mandat.

Processus autem & sententias condemnationum, pri-
uationum, inhibitionum, & censuras quascumque per
eosdem contententes de papatu, aut ipsorum alterum in
præiudicium persecutionis vnionis contra subtractos, &
in posterum subtrahendos, factos, & in futurum fiendos,
hæc sancta Synodus decernit & declarat cassos existere,
ac nullius roboris vel momenti, & eos cassat & annullat,
quatenus de facto processerunt, aut in futurum proced-
ent.

Item, eadem sancta Synodus in fauorem fidei, & schi-
smatis extirpationem, ac pro ecclesia lacerata vnienda &
pacificanda, decernit, pronuntiat & declarat omnes cui-
usque status, &c. etiam si cardinalatus præfulgeant di-
gnitate, qui in causa præfenti sunt & possunt esse iudices
seu coniuudices, similiter esse posse legitimos testes, eo-
rumque testimonio & depositioni fidem esse indubiam
adhibendam.

Item, cum propter aduersitatem & prolixitatem arti-
culorum in præfenti causa productorum, posset testium
examinatio dispendio protelari, propterea sancta Synodus
decernit, pronuntiat & declarat, quod domini commissarii
seu examinatores ad hæc per sanctam Synodum deputati,
possint dictos articulos declarare & specificare, ac in eis
addere, detrahare & mutare, ac interrogatoria facere,
prout vtilitati & accelerationi causæ videbunt expedire.

Et ex prædictis, causa cognita & deliberata, dat, statuit,
& decernit tertiam dilationem ad probandos & produ-
cendos testes, & ad vltiora procedendum, (prout ei-
dem sanctæ Synodo videbitur expedire) diem Mercurii
proximam, quæ erit dies vigesima secunda huius mensis, ad

Concil. Tom. 29.

Cc

quam diem statuit & ordinat proximam sessionem, pronuntiationem per patriarcham Alexandrinum die vigesima septima dicti mensis Maii 1409. in sacro Concilio generali Pisis celebrato.

ANNO
CHRISTI
1409.

SESSIO X.

Die Mercurii adueniente, quæ fuit vigesima secunda mensis Maii, celebrata Missa, & illis quæ ad diuinum officium spectant, procurator ecclesiæ fecit per aduocatum proponi, quod domini cardinales Laudensis & sancti Angeli senior, & alii prælati, & domini dati commissarii ad examinandos testes, & recipiendas probationes & instrumenta contra duos improbe contententes de papatu, testes audiuerant, & in scriptis redigi fecerant per notarios ordinatos per Concilium, aliasque probationes & instrumenta ad causam facientia receperunt, erantque parati legitimam facere relationem per vnum ex ipsis prælati commissariis, videlicet per organum domini archiepiscopi Pisani, si Concilio placeret. Et respondit Concilium, placet. Quo facto dictus aduocatus nomine quo supra, petiit & requisivit, quatenus dicti contententes essent vocati ad hanc diem, ad audiendum testium publicationem; & quod domini cardinales cum aliquibus prælati & aliis more solito irent ad fores ecclesiæ, & eos vocarent, aut si essent præsentis, vel aliquis pro ipsis: & de hoc fecerunt relationem in pleno Concilio, quod sacro Concilio placuit. Et tunc domini cardinales de Columna & sancti Angeli cum aliis pluribus prælati & doctoribus ac notariis iuerunt ad valuas ecclesiæ, & alta voce petierunt, an contententes de papatu, vel eorum alter, aut etiam aliquis pro eis adesset. Quibus sic factis, ad Concilium redeuntes, retulerunt, nec contententes adfuisse, nec aliquem pro eis comparuisse. Qua de causa, quoad istum actum, per Concilium fuerunt reputati contumaces: & fuit conclusum, quod erat ulterius procedendum ad relationem & publicationem, eorum contumacia non obstante. Et statim dictus archiepiscopus Pisanus cum vno notario sacri Concilii ascendit pulpitem, in quo proposuit, quod de mandato dominorum commissariorum suorum collegarum erat ordinatus ad faciendum relationem & publicationem sub tali

ANNO
CHRISTI
1409.

forma : Quod dictus notarius speciatim legeret singulos articulos, alias datos & lectos in pleno Concilio, contra dictos contendentes, ita quod super quolibet articulo seorsim & separatim dictus dominus archiepiscopus Pifanus adaptaret testes super articulos productos, designando numerum & qualitates, status, gradus, dignitates & præminentias singulorum testium : & ita factum est. Et quia dictus notarius hac die legit articulos vsque ad numerum viginti, & in quolibet articulo faciebat pausam; & postmodum archiepiscopus Pifanus dicebat sic: Iste articulus est probatus tamquam verus, manifestus & notorius, per quindecim testes, quorum quatuor sunt cardinales, vnus patriarcha, quinque episcopi, & quatuor doctores, & vnus licentiatus in decretis: & quandoque dicebat, quod articulus erat probatus per decem, aliquando per viginti duo, aliquando per viginti quinque, aliquando per duodecim, aliquando plus, aliquando minus. Ita tamen quod non fuit articulus, quin esset probatus verus ad minus per quinque testes omni exceptione maiores. Et quia tunc erat tarde, Concilium continuauit istum actum, ad procedendum vlterius, & consequenter in negotio præfenti, ad primam diem, quæ erat vigesima tertia mensis Maii.

SESSIO XI.

Die vigesima tertia Maii adueniente, seruatis solennitatibus & ceremoniis consuetis, notarius qui de prædictis articulis viginti legerat, continuando materiam, legere cœpit articulos sequentes vsque ad numerum triginta septem inclusiue: & postmodum legit quoque alios paucos articulos, & in continenti archiepiscopus Pifanus ad quemlibet articulum adaptabat probationes, eo modo quo dictum est in præfenti sessione. Quibus completis, aduocatus ecclesiæ ascendit pulpitem, & proposuit, vt sequitur.

Reuerendissimi in Christo patres, audiuiſtis sufficienter & plenam relationem heri & hodie factam hic in vestrum & totius sanctæ Synodi præfentia, recitatam per reuerendissimum patrem dominum archiepiscopum Pifanum, de mandato & auctoritate reuerendissimorum dominorum

cardinalium Laudentium & sancti Angeli, ac dominorum prælatorum & aliorum commissariorum examinatorum in præfenti causâ, per hanc sanctam Synodum deputatorum: & quia ex eorum authentica & sufficienti relatione clare constat, omnia & singula quæcumque proposita & producta contra dictos contendentes, imo verius colludentes de papatu, esse vera, publica, notoria & manifesta, ita quod non possint aliqua tergiuersatione celari, propterea peto, supplico & requiro, nomine & pro parte procuratorum & promotorum, ad persecutionem causæ præfentis, per hanc sanctam Synodum pronuntiari, decerni & declarari, omnia & singula in dicta petitione contenta esse vera, publica, notoria & manifesta; & super his tamquam veris, probatis sufficienter publicis, notoriis & manifestis, ad vltiora procedere, prout tam magnæ necessitati ecclesiæ, & pertinaciæ, contumaciæ & obstinationi dictorum B. & A. hæc sancta Synodus videbit expedire. Auditis sancta Synodus petiit deliberationem Concilii, & fecit pronuntiari per dominum archiepiscopum Pisenum in hunc modum.

Sancta Synodus audita tali relatione, statuit terminum ad deliberandum & audiendum determinationem dicti Concilii super prædictis petitis & requisitis, ad diem Sabbati, quæ erit vigesima quinta præfentis mensis Maii, & ad vltiora procedendum, prout sanctæ Synodo videbitur, ad quam diem statuit proximam sessionem.

SESSIO XII.

Qua die adueniente, seruatis solennitatibus & ceremoniis, vt supra, aduocatus ecclesiæ ascendens pulpitum, supplicauit, petiit & requisit nomine quo supra, pronuntiari super notorio, prout alias latius in vltima sessione petierat & requisierat. & petitum fuit ab omnibus in Concilio præsentibus, si placeret: qui omnes & singuli responderunt, placet. Quo facto, patriarcha Alexandrinus, de voluntate & assensu Concilii, ascendit pulpitum, & pronuntiauit vt in schedula continebatur, cuius tenor sequitur, & est talis.

Sancta Synodus, attenta eorum de quibus agitur notorietate, denique per euidenciam depositionum te-

ANNO
CHRISTI
1409.

stium, & alia documenta, legitime constat; habitaque super his deliberatione matura, decernit, pronuntiat & declarat, delicta omnia & excessus, ac alia ad decisionem necessaria in petitione presentis causae deducta contra dictos Benedictum & Gregorium de papatu contententes, per promotores seu procuratores per hanc sanctam Synodum deputatos, fuisse & esse notoria, & tamquam super notoriis, fuisse & esse ad ulteriora procedendum; & tamquam in causa, in qua imminet scandalum, & periculum est notorium in mora. De qua quidem pronuntiatione dicti procuratores petierunt instrumentum vnum, vel plura, ad perpetuam rei memoriam, a protonotariis & aliis notariis ibidem presentibus.

Quibus ita expeditis, fuit per dictum Concilium reuocata potestas commissariorum, antea data ad examinandum testes: fuitque super hoc data potestas per Concilium, de eligendo & mittendo nuntios & legatos idoneos ad dominum Lucanum, & ad Senensem, pro facto ecclesiae. Et insuper fuit dies assignata, proxima sessione ad diem Mercurii proximam, quae erit 29. mensis Maii, ad deliberandum de citatione contra contententes faciendam, pro audiendo sententiam definitiuam, & etiam pro ordinando de die ferendi dictam sententiam, & agendi ad procedendum ulterius, prout sacro Concilio videbitur, & fuerit expediens: & sic dictum Concilium recessit.

SESSIO XIII.

Die Mercurii vigesima nona dicti mensis Maii adueniente, seruatis solennitatibus & ceremoniis vt supra, quidam valentissimus magister in theologia, vocatus magister Petrus Plaoul, ascendit pulpitem, & proposuit verbum Dei, videlicet: *Congregabuntur filii Iuda & filii Israel pariter, & ponent sibi met caput vnum*, Osee 1. in fine: & deduxit pulcre exaltando ecclesiam, & asserendo eam esse supra papam. quod deduxit pluribus rationibus, tam ex parte materiae, scilicet animarum; quam ex parte formae, quae est Spiritus sanctus; quam etiam ex parte causae efficientis, quae est ipse Christus; quam etiam ex parte finis, quae est ipse Deus in ecclesia triumphante. Et postmodum posuit opinionem vniuersitatis Parisiensis, videlicet

Hinc planum est, controuersiam de Concilio supra pontificem auctoritate, agitatam fuisse in hac Synodo Pisana.

quod Petrus de Luna est schismaticus, pertinax & hæreticus, etiam accipiendo hæresin proprie & stricte: præcisusque ab ecclesia Dei, eiectus a iure papatus, & priuatus, ac per Concilium de facto tamquam talis eiiciendus & priuandus. Et hæc declarauit pluribus rationibus, & subiunxit, quod de eadem opinione erant vniuersitates Andegauenfis, Aurelianensis, & Tolosanensis. Ipso autem descendente de cathedra, ascendit quidam episcopus Italicus, qui opinionem centum & trium magistrorum in theologia, & plurium licentiatorum, & baccalaueorum formatorum, ac vniuersitatis Bononiensis, in quadam schedula publicauit, quæ est conformis opinioni vniuersitatis Parisiensis.

Postmodum autem aduocatus ecclesiæ ascendit pulpitem, & petiit diem assignari ad sententiam definitiuam ferendam, & etiam citationem peremptoriam decerni per edictum ad valuas ecclesiæ cathedralis ciuitatis Pisane & loca insignia, contra dictos contententes de papatu: quam diem petiit assignari Mercurii proxima, quæ erit quinta dies mensis Iunii proxime futuri; & quod illa die fieret vna sessio. Requisiuit insuper, quod pendente dilatione, medio tempore, videlicet die Sabbati proxima, quæ erit prima mensis Iunii, fieret vna sessio, ad audiendum publicari certas attestations super nouis & antiquis de nouo receptis, ex abundanti cautela, contra dictos duos contententes. super quibus omnibus petiit a sacro Concilio, an placeret. Omnes autem de Concilio responderunt, placet. Super quibus omnibus petitis & requisitis per episcopum, tam de die sententiæ ferendæ, quam etiam de citatione & sessione media: de quibus petierunt procuratores instrumentum ad perpetuam rei memoriam: & sic Concilium recessit. Die autem Sabbati adueniente, quæ fuit prima mensis Iunii dicti anni 1409. congregato Concilio in ecclesia cathedrali Pisana, & seruatis solennitatibus & ceremoniis consuetis, ac nonnullis orationibus ad factum vnionis ecclesiæ dictis, dominus archiepiscopus Pisanus ascendit pulpitem: & quia aliqui volentes plus sapere quam sapere oportet, non fuerunt ad plenum contenti de relatione alias per eum facta, tum quia multi non viderant attestations, tum quia non fuerat facta relaxatio,

ANNO
CHRISTI
1409.

ANNO
CHRISTI
1499.

nisi dumtaxat super notorietate facta, & non super veritate eorundem. Ideo ad obseruandum omnes circumstantias, de mandato dominorum cardinalium, & plurium episcoporum, & aliorum qui dati fuerant commissarii per Concilium ad examinandum testes, idcirco fecit relationem suam ex abundanti per hunc modum: Quia primo sumebat sigillatim vnumquemque articulum, exprimendo eius substantiam & effectum; & post statim subiungebat, satis iste articulus probatur verus per tot testes, quorum tres sunt cardinales, quinque episcopi, & duo doctores, & tres auditores, &c. Et sic de omnibus articulis, vsque ad finem; qui omnes fuerunt probati veri, & quilibet, per plures testes magnæ auctoritatis: in fineque subiunxit, si essent aliqui de Concilio, qui vellent videre ad longum attestaciones, quod irent die Lunæ & Martis proxima ad conuentum Carmelitarum, & ibi reperirent notarios, qui omnia ad plenum eis ostenderent, de quibus, &c. vt supra.

SESSIO XIV.

Die Mercurii adueniente, quæ fuit quinta mensis Iunii, seruatis solennitatibus & ceremoniis, vt alias fuerunt seruata, aduocatus ecclesiæ ascendit pulpitem, & proposuit, quod die Mercurii vltime præterita fuit decretum citatorium contra dictos contententes de papatu, ad audiendum sententiam definitiuam in præfenti causa vnionis ecclesiæ schismatis & fidei, scilicet ad diem hodiernam quintam mensis Iunii, videlicet per edictum ponendum & affigendum in valuis huius basilicæ, & aliis locis insignibus ciuitatis, prout factum fuit, & constat per relationem legitimam cursorum, ac etiam per rei euentiam. Ideo petiit & requisiiuit, quod omnes domini cardinales & alii prælati se transferrent ad valuas ecclesiæ prædictæ, & proclamarent, & requirerent, an dicti contententes de papatu improbe, aut aliquis pro ipsis aut aliquo ipsorum, esset præfens. Et relatione dictorum cursorum facta, petiit sententiam definitiuam in scriptis fieri, etiam contumacia non obstante, quam accusabat nomine quo supra. Quibus sic factis, duo cardinales, videlicet de Columna & sancti Angeli iunior, & duo archiepiscopi, videlicet

Ianuenſis & Piſanus, plureſque doctores ſolennes & notarii, ad valuas dictæ eccleſiæ ſe tranſtulerunt, & proclamauerunt bis, aut ter, an, &c. Quibus reuerſis, retulerunt ſe dictos contendentes de papatu non reperiſſe, nec aliquem pro iſtis. Ex quo procuratores petierunt ſententiam definitiuam contra eoſdem contendentes, vt ſupra, etiam contumacia non obſtante. Et petiit aduocatus eccleſiæ, ſi placeret omnibus, quod ſententia definitiua ferretur per dominum patriarcham Alexandrinum. qui reſponderunt, placet. Quo facto, dictus dominus patriarcha, aſtantibus ſibi aliis duobus patriarchis, ſcilicet Antiocheno & Hieroſolymitano, vno a dextris & alio a ſiniſtris, & ſedens pro tribunali in dicto pulpito, in ſcriptis pronuntiauit ſententiam definitiuam contra dictos duos contendentes voce alta & intelligibili, valuis prædictæ eccleſiæ omnibus apertis, & innumerabili multitudine populi, quantum eccleſia poterat capere, aſſiſtente.

Tenor ſententiæ definitiue contra prædictos contendentes de papatu.

CHRISTI nomine inuocato, ſancta & vniuerſalis Synodus, vniuerſalem eccleſiam repræſentans, & ad quam cognitio & decifio huius cauſæ noſcitur pertinere, ſancti Spiritus gratia in hac maiori eccleſia Piſana congregata, ibique pro tribunali ſedens, viſis & diligenter exceptis omnibus & ſingulis, productis, probatis & agitatis in præſenti cauſa vnionis eccleſiæ, fidei & ſchiſmatis, contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corariû, Gregorium XII. olim appellatos, quæ in præſenti proceſſu & cauſa plenius continentur, ac quibuſcumque aliis ipſam ſanctam Synodum ad infra ſcriptam definitiuam ſententiam* mouentem & inducentem, habita prius inter ſeipſos, & denuo inter tam copioſam multitudinem magiſtrorum in theologia ſacra, atque vtriuſque iuris doctorum, priuſque & pluries diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omneſque pariter in hanc ſententiam reperiens vnanimiter concordare, omnibus modo, via & iure, quibus magis & melius poteſt in prædictis contendentes, ſeu verius colludentibus de papatu, & cuiuſlibet eorum contumacia, in his ſcriptis pronuntiat, de-

* ſ. mouentibus & inducentibus.

cernit,

ANNO
CHRISTI
1409.

cernit, definit & declarat, omnia & singula crimina & excessus, & alia cuncta necessaria ad infra scriptam decisionem præsentis causæ deducta, per prouidos viros Henricum de Monteleone, Ioannem de Scribanis, & Bertholdum Voiederghensem, promotores, instigatores & sollicitatores, seu procuratores deputatos ad perfequendum præsentem causam, pro huius detestandi & inueterati schismatis huiusmodi extirpatione, & vnione atque reintegratione sanctæ matris ecclesiæ, contra & aduersus prælibatos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Gregorium XII. de papatu damnabiliter contententes, ab aliquibus nuncupatos, in petitione coram ipsa sacra & vniuersali Synodo præsentata & exhibita fuisse, & esse vera atque notoria, ipsosque Angelum Corarium & Petrum de Luna, de papatu, vt præfertur, contententes, & eorum vtrumque fuisse & esse notorios schismaticos, & antiqui schismatis nutritores, defensores, approbatores, fautores & manutentores pertinaces, nec non notorios hæreticos, & a fide deuios, notoriisque criminibus enormibus periurii & violationis voti irretitos, vniuersalem ecclesiam sanctam Dei notorie scandalizantes, cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia, notoriis, euidentibus & manifestis: & ex his & aliis se reddidisse omni honore & dignitate, etiam papali, indignos, ipsosque & eorum vtrumque propter præmissas iniquitates, excessus, & crimina, ne regnent vel imperent, aut præsint, a Deo & sacris Canonibus fore ipso facto abiectos & priuatos, & etiam ab ecclesia præcisos. Et nihilo minus, ipsos Petrum & Angelum, & eorum vtrumque, per hanc definitiuam sententiam in his scriptis priuat, abiicit & præscindit, inhibendo eisdem ne eorum aliquis pro summo pontifice gerere se præsumat, ecclesiamque vacare Romanam, ad cautelam decernendo, & insuper omnes Christicolas quoscumque, etiam si imperiali, regali, vel alia qualibet præfulgeant dignitate, declarat ab eorum & cuiuslibet eorum obedientia (non obstante quocumque fidelitatis iuramento, aut alio quouis vinculo, quo illi vel eorum alteri tenerentur astricti) fore perpetuo absolutos. Inhibendo iisdem Christi fidelibus, ne prædictis de papatu contententibus, seu eorum

Concil. Tom. 29.

Dd

alteri, quomodolibet obediant, pareant, vel intendant, aut consilium, auxilium, vel fauorem ipsis præstent, aut ipsos recipiant vel receptent, sub pœna excommunicationis, & aliis a sanctis patribus & sacris Canonibus inflictis, promulgatis, & ordinatis. Quodque si parere contempserint huic ordinationi & sententiæ, ipsos & eorum fautores, defensores, adherentes, & sequaces, etiam per sæculares potestates fore compescendos, & compesci debere, iuxta præcepta diuina & sacrorum Canonum dispositiones, eadem sancta Synodus pronuntiat, decernit & definit: ac insuper, omnes & singulos processus & sententias excommunicationis, inhabilitatis, vel alterius censuræ & pœnæ, priuationesque ordinum & dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum & officiorum, ac graduum quorumcumque, qualescumque fuerint, & quocumque nomine nuncupentur, seu nominentur, contra dominos cardinales per dictos Petrum de Luna & Angelum Corarium latis & fulminatos, fuisse & esse nullos, cassos & irritos, nullas, cassas & irritas, ac nullius roboris, efficaciar, vel momenti: & quatenus de facto processerunt, eatenus annullandos, cassandos & irritandos fore: sicque etiam ad cautelam, quantum & quatenus expediat, omni modo & iure quo melius potest, annullat, cassat & irritat. Et insuper promotiones, imo potius profanationes quorumcumque ad cardinalatum, per dictos contendentes de papatu, & eorum vtrumque attentatas, videlicet per dictum Angelum a die tertia Maii, & per Petrum antedictum, a die decimaquinta Iunii anni proxime præteriti millesimi quadringentesimi octauo, fuisse & esse nullas, cassas, irritas & inanes, & quatenus de facto processerunt, annullandas, cassandas & irritandas; & sic etiam ad cautelam, quatenus expedit, omni modo & iure quibus melius potest, præfata sancta Synodus per hanc sententiam definitiuam cassat, irritat & annullat.

Ad prouidendum autem aduersus processus, constitutiones & sententias in præiudicium vnionis, & alias per Petrum de Luna & Angelum Corarium, olim contendentes de papatu, seu colludentes præfatos, factas & latis contra reges, principes, patriarchas quoque, archiepiscopos, episcopos, & alios ecclesiarum prælatos, vniuer-

ANNO
CHRISTI
1409.

fitates quoque studiorum & communitates, ac singulares personas ecclesiasticas & sæculares, & certas promotiones per ipsos olim contendentes factas ad dignitates quascumque, & ulterius procedendo super aliis bonum vniuersalis ecclesiæ tangentibus, sancta Synodus statuit diem Lunæ proximam pro sessione futura, quæ erit decima mensis præsentis, & assignauit eandem diem Lunæ pro dicta sessione, ad prouidendum super aliquibus quæ concernunt statum & bonum regimen ecclesiæ vniuersalis. Quo facto, omnes cantauerunt: Te Deum laudamus. & fuit ordinata solennis processio ad diem crastinam, octauam diem sacramenti: fuitque ulterius ordinatum, quod nullus recedat de Synodo absque licentia, & donec se subscripserit in sententia prælibata.

SESSIO XVI.

Qua die Lunæ, decima mensis Iunii adueniente, feruatis solennitatibus, prout supra, archiepiscopus Pisanus supra dictus ascendit pulpitem, & legit quamdam schedulam mentionem facientem, quod domini cardinales promittebant Deo sic, quod procurarent toto posse, quod is qui in papam eligeretur, reformaret ecclesiam, & quod non pateretur aut permetteret Concilium dissolui, donec de Concilio esset facta bona reformatio ecclesiæ, tam in capite, quam in membris.

Sequitur tenor schedulæ.

Nos omnes & singuli episcopi, presbyteri & diaconi cardinales congregati in ciuitate Pisana pro schismatis extirpatione, vnitæ & bono statu in Dei ecclesia inducendo, promittimus in verbo veritatis, Deo, ecclesiæ Romanæ & sanctæ Synodo hic in Christi nomine congregatæ, quod si quis nostrum in summum Romanum pontificem eligatur, præsens Concilium continuabit, nec dissoluet, nec dissolui permittet, quantum in eo erit, usquequo per consilium eiusdem Concilii sit facta debita, rationabilis & sufficiens reformatio vniuersalis ecclesiæ & status eius, tam in capite, quam in membris. Et promittimus etiam, quod si aliquem de dominis cardinalibus absentibus, vel de extra nostrum collegium, assumi contingat in

Concil. Tom. 29.

D d ij

papam, veraciter & bona fide, antequam procedamus ad publicationem electionis illius, procurabimus toto posse, habere ab eo permissionem & sufficientem securitatem, quod seruabit & implebit omnia & singula supradicta: & interim de lata sententia contra contententes, super eorum eiectione de papatu, sumus contenti, & ratum habemus, quod sede vacante Concilium continuetur, & quod in eo quantum commode fieri poterit, in dicta reformatione procedatur, & quod super hoc in proxima sessione alia sessio indicatur. Et fuit assignata alia sessio ad diem Iouis proximam, quæ erit 13. dicti mensis Iunii, ad prouidendum super aliquibus, quæ notoria videntur pro bono vnionis.

SESSIO XVII.

Dicta die Iouis adueniente, seruatis seruandis, patriarcha Alexandrinus cum aliis duobus patriarchis, videlicet Antiocheno & Hierosolymitano, ascendit pulpitem, & legit quamdam schedulam, cuius tenor sequitur, & est talis. Item quia huius pestiferi schismatis tempore, dominorum cardinalium in sacro Concilio existentium quidam sunt a diuisis olim per contententes de papatu creati, & nunc Deo dirigente procedendum est ad electionem vnici & indubitati summi pontificis; hoc sacrum Concilium vniuersalem ecclesiam representans, consentit, disponit, & ordinat, quod ipsi sic a diuisis creati, ad electionem prædictam procedant, si & in quantum opus est hac vice, auctoritate huius sacri Concilii, nec per hoc potestati dominorum cardinalium circa electionem Romani pontificis intendit in aliquo derogare, nec aliquid innouare: sed hortatur omnes prædictos dominos cardinales, quod ipsi cum caritate ad electionem vnus pastoris procedant sic vnanimiter, quod de quacumque discordia scintilla notari non debeant.

SESSIO XVIII.

Die Veneris 14. mensis Iunii, anno Domini millesimo quadringentesimo nono, facta processione generali in ciuitate Pisana, in qua fuerunt domini cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, abbates, doctores & totus clerus, & fuit Missa celebrata deuote per cardinalem de Thureyo,

ANNO
CHRISTI
1409.

super facto vnionis sanctæ matris ecclesiæ. Postmodum comparuerunt illico ambassiatores regis Arragonum, & petierunt audientiam, quæ fuit eis concessa, dum tamen docerent de eorum mandato. Et quidam doctor, ambassiator ipsius regis, ascendit pulpitem, & proposuit bonam regis Arragonum intentionem, quam habet ad sanctæ matris ecclesiæ vnionem; & assererat se ad hoc laboraturum: & petiit se de actis in Concilio agitatis informari, quoniam informatione habita, paratus erat facere debitum. Protestabatur tamen, quod non intendebat approbare vel consentire aliquo modo actis in dicto Concilio, donec esset plenius informatus: de quo petiit instrumentum. & insuper dixit, quod nuntii domini Benedicti papæ XIII. erant in villa: & fuit tunc sibilatus & illusus, quia dixit & vocauit eum papam, & petiit audientiam pro eis. Ad quod fuit responsum, regratiando de voluntate regis Arragonum. Et fuit responsum, quod libenter darentur deputati auctoritate Concilii, qui ipsos regis ambassiatores informarent ad plenum de omnibus, &c. Quo ad nuntios Petri de Luna, dictum fuit, quod tarde venerant, & quod ad presens audiri non poterant, & quod domini super hoc deliberarent. Postea fuit deliberatum ea die, quod licet de iure contra sententiam laram contra hæreticum audiri non debebant, tamen ob reuerentiam regis Arragonum audirentur ad partem: & sic Concilium recessit.

Eadem die Veneris, prandio sumpto, in ecclesia sancti Martini Pisânensis apparuerunt legati regis Arragonum, petentes audientiam pro nuntiis Petri de Luna: quæ fuerat eis concessa. Et cum veniebant ad dictam ecclesiam, fuit clamatum contra eos, tamquam contra Iudæos: & quando intrauerunt locum Concilii, nulla est eis reuerentia facta, & fuit coram eis sententia lecta, tribus cardinalibus deputatis audientibus, cum vnus ex ipsis ambassiatoribus Petri de Luna, scilicet archiepiscopus Tarraconensis, vellet proponere, ipse primo dixit quod erant nuntii domini reuerendi papæ Benedicti XIII. fuit magnus tumultus contra eos, & fuit vocatus nuntius hæretici & schismatici, & cum eo Ioannes de Costa olim episcopus Mimatensis, qui se gerebat pro nuntio dicti Petri cum pluri-
bus aliis. & silentio facto, iterum petiit audiri. Quo con-

D d iij

cesso incepit dicere, quod videbat certa capitula concordata inter dominos cardinales & communitatem Florentinorum, in quibus inter cetera continebatur, quod nullus huc veniens posset impugnare facta in Concilio, vel contra venire, & quod habebat aliqua dicere, quæ forte non bene conueniebant actis in hoc Concilio: ideo non poterat proponere iniuncta ad plenum, nisi daretur sibi securitas, quod non obstantibus ipsis capitulis posset libere loqui: & de hoc supplicabat. Cui per cardinalem Aquileiensem fuit responsum, quod omnes domini cardinales erant præsentis, & quod non habebant potestatem dispensandi contra dicta capitula, & quod si vellet loqui, quod loqueretur prout crederet expedire, alias non. Quo audito, legati regis Arragonum & dicti Petri de Luna nuntii locuti sunt ad partem, & dixerunt quod volebant latius dicta capitula videre, & amplius deliberare: & petierunt dilationem ad crastinum, quæ fuit eis concessa. & recesserunt dicti nuntii Petri de Luna cum magno timore. Quo crastino adueniente, quæ fuit dies Sabbati decima quinta Iunii, supra nominati nuntii Petri de Luna, nulla audientia ulterius petita, hospite insalutato recesserunt.

SESSIO XIX.

Dicta die Sabbati, decima quinta Iunii, seruatis solennitatibus & ceremoniis vt supra consuetis, fuit Missa celebrata in dicto Concilio in ecclesia cathedrali, de sancto Spiritu, per archiepiscopum Lugdunensem, & factus sermo per episcopum Nouariensem, qui cepit pro themate: *Eligite meliorem, & eum ponite super solium*, 4. Regum, decimo capitulo, &c. & peroptime deduxit illam materiam, & ipso finito, Concilium recessit.

Eadem die Sabbati hora Vesperarum, domini cardinales numero viginti quatuor intrauerunt in conclaue cum magna deuotione, & erat deputatus ad custodiendum conclaue magister Rod. prout fecit cum pluribus aliis notabilibus viris, in domo domini archiepiscopi dictæ ciuitatis: & ibidem steterunt vsque ad diem Mercurii, vigesimam sextam dicti mensis Iunii.

Die autem Mercurii, vigesima sexta dicti mensis Iunii, omnes domini cardinales vnanimiter, nullo reclamante,

ANNO
CHRISTI
1409.

existentes in prædicto conclauis, de mane circa horam Tertiarum, elegerunt in summum pontificem reuerendissimum in Christo patrem & dominum, dominum Petrum de Candia tituli basilicæ duodecim apostolorum presbyterum cardinalem Mediolanensem nuncupatum, ordinis fratrum Minorum, nunc vero Alexandrum papam V. ipse siquidem papa post suam assumptionem ordinauit vnam sessionem pro Concilio tenendo, videlicet ad diem Lunæ primam mensis Iulii proxime sequentis.

SESSIO XX.

Qua die Lunæ adueniente, fuit celebratum Concilium in ecclesia Pisana, vt supra: ac solennitatibus & ceremoniis seruatis, cardinalis de Thureio celebravit Missam: postmodum fuerunt cantata solita cantari, & litanie cum multis orationibus, & fuit lectum euangelium per vnum diaconum cardinalem: postea papa incepit hymnum, Veni creator Spiritus, &c. Et omnes de Concilio responderunt. Quo cantato, cathedra papæ fuit alte posita ante magnum altare in medio, & ab opposito ipsius, versus occidentem, in vltima parte ipsius Concilii, fuerunt positæ tres altæ & magnæ cathedræ pro tribus patriarchis, scilicet Alexandrino, Antiocheno & Hierosolymitano, qui ibidem sederunt: & postea de mandato papæ ibidem præsentis, fuit lectum decretum suæ electionis, in quo omnes cardinales se subscripserant. Quo lecto, cardinalis de Chalanco rogauit Concilium vt oraret pro statu papæ & sanctæ Romanæ ecclesiæ. Quo facto, papa fecit vnum sermonem, themate sic incipiente: *Erit vnum ouile & vnus pastor*: multa pulcra dixit, narrando quomodo pastor se habere debet erga gregem, & grex erga Deum: & regratiabatur cardinalibus, & promittebat multa bona facere eis. Quo facto cardinalis sancti Eustachii dictus Bononiensis, ascendit pulpitem, & ex parte papæ Alexandri V. aliqua promulgauit, quæ ordinauerat dictus dominus noster papa.

Et primo, omnes processus, sententias & ordinationes factas per dominos cardinales circa factum vnionis ecclesiæ, a die tertia mensis Maii anni Domini millesimi quadringentesimi octauis, & omnia facta in Concilio generali approbauit & ratificauit, & omnem defectum iuris & fa-

eti, si quis interuenisset, suppleuit, si & in quantum opus
esset.

ANNO
CHRISTI
1459.

Item, duo collegia cardinalium vniuit, & vnum fecit
collegium, & pro vno in posterum voluit haberi; & dabit
singulis singulos titulos, & de concurrentibus ordinabit.

Item impedimentum appositum in beneficiis cardina-
lis de Chalanco, sub prætextu, quod diu steterat cum Pe-
tro de Luna, sub prætextu suarum excusationum, alias
per cardinales admissarum, relaxauit.

Item dixit, quod tantum faceret erga prælatos qui ad
Concilium venerant, quod ad eorum lares læti & gauden-
tes reuerterentur.

Item dixit, quod ipse volebat vacare circa reformatio-
nem ecclesiæ, prout fuerat per cardinales promissum ante
eius promotionem, & quod eligerentur probi viri & lite-
rati de qualibet natione, pro suis, ad deliberandum cum
ipsis cardinalibus ad reformationem ecclesiæ.

Item fuit ordinatum, quod die dominica sequenti co-
ronaretur cum solennitatibus, & aliis necessariis ad præ-
missa.

Item fuit ordinata alia sessio ad diem Mercurii tunc
proxime sequentis, quæ erit die decima mensis Iulii: & sic
dictum Concilium recessit.

SESSIO XXI.

Qua die Mercurii decima Iulii adueniente, Missa cele-
brata per archiepiscopum Ianuensem, & aliis ceremoniis
seruatis circa officium diuinum, domino nostro papa præ-
fidente, pro parte communitatis Florentinorum ascen-
dit quidam iurisperitus pulpitem, incipiens pro themate,
Offer te Domino tuo, & redde ei debitum tuum. In hoc themate
cepit tria intelligenda. Primum fuit veneratio, secundum
gratulatio, & tertium oblatio. Veneratio debita tantæ &
tam solenni congregationi prælatorum & aliorum Con-
cilium generale constituentium. Secundum, gratulatio
quam habebant Florentini de tam nobili aggregatione,
quam pro tanto bono venerantur, vt finem debitum &
intentum inueniat, sanctam scilicet vnionem ecclesiæ in
vnico vniuersali vero & indubitato pastore. Tertium fuit
oblatio. Nam postquam dixit labores, miserias & ambaf-
fiatas

ANNO
CHRISTI
1409.

fiatas quas communitas Florentina fecerat in persecutio-
ne vnionis ecclesie, addidit quod ciuitas predicta se of-
ferebat secundum possibilitatem & vsque ad excidium
proprium, prosequi extirpationem schismatis: & literas
exhibuit credentia, quas legit postmodum archiepiscopus
Pisanus.

Postea vnus alius iurisperitus ex parte ciuitatis Sena-
rum ascendit pulpitem, & tria ex parte ipsorum exposuit.
Primo diuinum auxilium implorauit: secundo orationem
suam se abbreviatum protestatus fuit: tertio condescen-
suros ad ea quae sibi commissa fuerant. Primitus dicere
habuit, quod quarta Iulii totus populus & clerus Senarum
subtraxerat obedientiam Gregorio, & declarauerat se vel-
le obedire domino nostro papae Alexandro, & suo sancto
collegio. Recitauit diligentias & labores quos ciuitas Sena-
rum fecit prosequendo vnionem, & accepit pro thema-
te: *Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem ma-
gnam*, Isaia 9. quod applicuit populo Senarum pro tempo-
re quo obediuit Gregorio. Sed postquam conuersus est ad
obedientiam domini nostri papae, vidit lucem magnam. Se-
cundum thema quod applicuit sacro Concilio ecclesiae fuit
genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus
acquisitionis quem reuocauit de tenebris ad manum suam:
& omnes partes huius thematis ostendit debite conuenire
huic sacro Concilio. In fine dixit, ciuitatem Senarum pa-
ratam exponere quidquid haberet ad prosecutionem vn-
ionis & extirpationem schismatis. Et recitauit quod ini-
mici domini nostri papae succumbebant quotidie, & quod
in vno conflictu recenter facto magna multitudo inimi-
corum perierat. Quibus sic actis, cardinalis de Chalanco
ascendit pulpitem, & legit schedulam infra scriptam.

In nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis, Patris & Filii &
Spiritus sancti. Amen. Nos Alexander diuina prouidentia
papa V. considerans, quod tam per Petrum de Luna, Be-
nedictum XIII. & Angelum de Corario, Gregorium XII.
a nonnullis nominatos, nuper de papatu contendentes,
* f. quam
per quoniam per duos quondam, Bartholomaeum archiepi-
scopum Barensem, Vrbanum VI. Petrum de Thomacellis,
Bonifacium IX. Cosmatum, Innocentium VII. & Rober-
tum de Gebenna, Clementem VII. nominatos, dictorum

Concil. Tom. 29.

E e

nuper contententium prædecessorum, durante tempore schismatis & occasione eiusdem, nonnulli processus, sententias excommunicationum, priuationis, irregularitatis, inhabilitationis, suspensionis & interdicti, & alias censuras ecclesiasticas in se continentes, in & contra collegia, diuifas personas, regna, iurisdictiones, communitates, vniuersitates, collegia, loca, distractus & territoria, fuerunt & sunt hinc inde facti & promulgati, ac propter antiquos dictum schisma, ac etiam quia multi notabiles doctores vtriusque iuris, & magistri in sacra pagina scripserunt pro & contra, ac publice & solenniter determinauerunt, ita vt in dubium vertatur a multis, quis a tempore dicti schismatis fuerit verus Romanus pontifex, seu quis veri vicarii Iesu Christi fungeretur officio, ad exonerationem conscientiarum vtriusque obedientiæ, quæ etiam per Dei gratiam ad vnum ouile ouium redactæ sunt; omnes & singulos huiusmodi processus & sententias, qui vel quæ occasione prætextu schismatis & adhærentiæ vtriusq; partis seu viæ neutralitatis assumptæ vel introductæ, hinc inde, vt præmittitur, lati, decretati, seu fulminati fuerunt: quos omnes & singulos hic pro expressis haberi volumus, hoc sacro approbante Concilio, ex nostra certa scientia tollimus & abolemus, ac pro sublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, nomine præfatis sententiis aut processibus esse ligatū vel inuolutum declarantes, & nihilo minus ex abundanti ad cautelam, ac si & in quantum indigent, quoscumque subditis processibus comprehensos a dictis sententiis & censuris absoluimus, & absolutos haberi decernimus & declaramus, & super irregularitatibus, si quas propter præmissa vel occasione præmissorum contraxerint, dispensantes.

Item fuit ordinatum, aliam sessionem fieri debere ad diem Mercurii tunc proximam, quæ postea fuit de mandato domini nostri papæ prorogata propter aduentum regis Ludouici interim superuenientis ad diem vigesimam septimam Iulii.

SESSIO XXII.

Qua die vigesima septima Iulii adueniente, Missa, ceremoniis, & aliis solennitatibus seruatis, dominus cardinalis de Chalanco indutus tunica diaconali & mitra, de

ANNO
CHRISTI
1409.* f. anti-
quum* f. &
pizera* f. neni-
nem

ANNO CHRISTI 1409. mandato domini nostri papæ ascendit pulpitum, pluribus prælatis associatus, legitque articulos & capitula subsequentia.

Item, sacro approbante Concilio, omnes & singulas promotiones, translationes, confirmationes, collationes, & quascumque prouisiones, quibusuis personis huic sacro Concilio & eius determinationi adhærentibus, de quibuscumque prælaturis, dignitatibus, beneficiis & officiis ecclesiasticis, curatis, vel non curatis, consecrationesque episcoporum, & ordinationes clericorum, per ipsos contendentes de papatu, aut eorum alterum, seu ipsorum prædecessores, vel eorum mandato, aut auctoritate, temporibus & locis in quibus eisdem realiter & libere præstatur obedientia, dum tamen ante sententiam definitiuam & alias canonice factæ sint, & publice, ac pacifice tempore sententiæ possederint, & in præiudicium vnionis, aut persecutionis eiusdem, vel huic Concilio adhærentium, factæ non fuerint, ex certa scientia & motu proprio ratificamus & approbamus, ac ratas haberi volumus atque firmas, & etiam si oporteat, de nouo prouidemus.

Vbi autem aliquis casus emergeret, per quem appareret aliquem huic Concilio adhærentem, grauatum per alterum ex contendentes, a die tertia Maii quoad Angelum Corarium, & a die 15. Iulii quoad Petrum de Luna, anni videlicet millesimi quadringentesimi octauo, placet Concilio, quod dictus dominus noster papa prouideat, vt sibi iustum esse videbitur. Item placet Concilio, quod super facto archiepiscopi Ianuensis dominus noster prouideat.

Item electiones, postulationes, ipsarum admissiones, confirmationes, mutationes, consecrationes clericorum, ordinationes, præsentationes, institutiones, collationes & priuationes quasuis, prouisiones & dispositiones quibusuis personis, huic sacro Concilio & eius determinationi adhærentibus, de quibuscumque beneficiis ecclesiasticis, de prælaturis, per electores, confirmatores, patronos, ordinarios, & quoscumque prouisores, ad hoc potestatem & auctoritatem habentes, canonice factas, temporibus & locis subtractionis & neutralitatis, in quibus huiusmodi contententibus obedientia præstatur, dummodo alias cano-

nice factæ sint, hoc sacro approbante Concilio ratificamus & approbamus, & ratas habere volumus atque firmas, ac omnem suscipere roboris firmitatem, referuationibus non obstantibus quibusque: declarationibus tamen & decretis hoc capitulum concernentibus, in aliis sessionibus lectis, in suo robore permanentibus.

Item, ut vnione & pace iam in Dei ecclesia per ipsius gratiam in capite confirmata, pax & tranquillitas subditorum perfectius procuretur, & litium anfractus, quarum dubii sunt euentus, consultius euitentur, hoc sacro approbante Concilio decernimus & declaramus, quod omnes & singuli beneficia ecclesiastica, dignitates, personatus, vel officia curata, vel non curata, titulo ordinario assecuti, & possessionem pacificam iam adepti, dum tamen canonice, & alias quam per priuationem adherentium huic sacro Concilio & eius determinationi, assecuti fuerint, beneficiis huiusmodi libere & pacifice gaudeant, nec in iure, titulo seu possessionibus suis quomodolibet inquietentur, turbentur, seu grauentur, etiam si specialiter vel generaliter beneficia prædicta sedi apostolicæ fuerint referuata.

Per præmissa vero, seu aliquod præmissorum, non intendimus derogare ordinationibus circa præmissos articulos factis in vltima congregatione prælatorum, & aliorum virorum ecclesiasticorum, facta Parisiis. Nec etiam ex præmissis, vel aliquo præmissorum volumus aliquod præiudicium generari venerabilibus fratribus nostris cardinalibus, aut alicui ipsorum huic sacro Concilio & eius determinationi nunc adherentium, in beneficiis, & alias per ipsos & quemlibet ipsorum canonice possessis. Per hoc autem etiam non intendimus fieri aliquod præiudicium venerabili fratri nostro cardinali Albanensi, in iure quod habet in archidiaconatu ecclesiæ Lucionensis.

Item, sacro approbante Concilio, decernimus fore procedendum contra obedientes & adherentes pertinaciter, seu fautores Petri de Luna & Angeli Corarii, nuper de papatu contententibus & colludentibus, per hoc sacrum Concilium de schismate & hæresi notoriis, per definitiuam sententiam condemnatis, modis quibus est contra credentes & fautores hæreticæ prauitatis, secundum sacros Canones procedendum.

ANNO
CHRISTI
1409.

Item, sacro approbante Concilio, decernimus nos vel successorem nostrum ex certis magnis & arduis causis nos & hoc sacrum Concilium mouentibus, iterum generale Concilium fore conuocandum hinc ad triennium, videlicet anno quo dicitur, anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, in mense Aprili, in ciuitate seu loco habili & decenti, qui locus declarabitur per annum ante tempus Concilii, per nos vel per successorem nostrum.

Item, sacro approbante Concilio, decernimus & declaramus, quod si cardinalis de Flisco infra duos menses proximos personaliter ad nos venire, & obedientiam nobis præstare, & determinationi huius sacri Concilii adherere voluerit, benigniter recipiatur, cum integritate status & honoris, atque beneficiorum quæ decimo quinto Iunii anni millesimi quadringentesimi octauo obtinebat.

Item, omnes dispensationes factas per episcopos diocesanos in partibus neutralibus, super defectu ætatis, causa assequendi & obtinendi beneficia, dignitates & prælaturas.

Item, omnes absolutiones & habilitationes in foro pœnitentiali, tam per contententes, quam per ordinarios prædictos schismate pendente factas, super casibus sanctæ sedis apostolicæ reseruatis, ex certa nostra scientia, hoc sacro approbante Concilio, ratificamus & approbamus.

Post prædicta archiepiscopus Pisanus in pulpito prædicto pronuntiauit, quod dominus noster Alexander papa V. oculum misericordiæ & viscera compassionis & pietatis suæ conuertens ad ecclesias desolatas, ruinosas, & in magna necessitate constitutas, liberaliter remittit & indulget omnia arreragia maiora, minora seruitia ab eis suæ cameræ apostolicæ debita de toto tempore præterito usque ad tempus suæ assumptionis.

Item, idem dominus noster notificauit omnibus per organum dicti domini archiepiscopi Pisani, quod non intendit amodo vt antea reseruare bona seu spolia prælatorum & aliorum morientium prælatorum.

Item, quod non intendit reseruare fructus medii temporis beneficiorum vacantium.

Item supplicauit idem dominus archiepiscopus nomine totius Concilii dominis cardinalibus, quod portionem competentem eisdem de arreragijs præteriti temporis velent ecclesijs & viris ecclesiasticis remittere liberaliter, quemadmodum dominus noster fecerat in portione ipsam tangente: & petiit a Concilio, an hoc placeret sibi, & quod expresse diceret, placet: dominus cardinalis Albanensis solus se opposuit.

Item, idem archiepiscopus pronuntiauit proxime futuram sessionem fiendam ad diem Veneris sequentem, de mandato domini nostri papæ; & quod nullus interim recederet sine licentia papali. De istis omnibus hac die expeditis promotor seu procurator ecclesiæ petiuit vnum vel plura instrumenta confici per clericos camerae & notarios Concilii, ad perpetuam rei memoriam.

Item in hac sessione dictum fuit, quod dominus noster prouideret archiepiscopo Ianuensi super archiepiscopatu suo. Etiam placuit Concilio, quod dominus cardinalis Albanensis prosequeretur ius quod habere prætendebat in archidiaconatu Lucionensi. Successiue præfatus dominus noster papa sessionem fiendam, certis de causis animum suum mouentibus, continuauit vsque ad diem Mercurii septimam mensis Augusti tunc proxime sequentis.

SESSIO XXIII.

Die Mercurii septima Augusti adueniente, solennitatibus & ceremoniis seruatis circa officium diuinum, sanctissimus in Christo pater dominus noster, sacro approbante Concilio, ordinauit, quod bona immobilia ecclesiæ Romanæ, seu aliarum ecclesiarum, nullatenus per ipsum vel alios prælatos alienentur, seu hypothecentur, vsque ad proxime indictum Concilium, in quo super hoc articulo maturius poterit deliberari.

Item, idem dominus noster, eodem approbante Concilio, ordinat & mandat celebrari ante Concilium generale Concilia prouincialia, per metropolitanos & synodos, ac eorum suffraganeos, secundum formam iuris & Concilii generalis: quia ex eorum omissione multa inconuenientia sequerentur.

Item, idem dominus noster, eodem approbante Con-

ANNO
CHRISTI
1409.

cilio, ordinat & mandat, celebrari capitula monachorum, magistrorum, & canonicorum regularium, secundum formam Concilii generalis, & constitutiones felicis recollectionis. . . . & Benedicti XII. & quia limitatio prouinciarum facta per Benedictum XII. non possit de presententi, obstante temporis malitia, obseruari, ordinat dictus dominus noster, quoad dicta capitula celebranda, standum iuri antiquo, durante impedimento predicto; videlicet, vt prouincia communis & vulgaris possit per se capitulum prouinciale celebrare, ex quo commode cum alia non possit conuenire: & deputabit dominus noster presidentes & executores ad premissa exequenda.

Item, idem dominus noster, eodem approbante Concilio, disponit non facere translationes de inuitis, nisi parte vocata & audita, & de consensu maioris partis cardinalium, vsque ad proxime indictum Concilium, nisi ex causis iustis & rationalibus.

Item, dominus noster, sacro approbante Concilio, decernit, quod ex parte ipsius domini nostri cum cardinalium consilio deputabuntur nuntii solennes, qui mittentur ad reges & principes, & certos fideles, ad publicandum & prosequendum auctoritate domini nostri papae & sacri Concilii, acta in hoc Concilio.

Item, dominus noster auctoritate Dei, apostolorum Petri & Pauli, & sua, concedit omnibus qui in hoc Concilio interfuerunt, & eius determinationi adhaerentibus absolutionem plenariam a poena & culpa, semel tamen in vita, ita quod quilibet de predictis infra duos menses, postquam ad eius notitiam concessio huiusmodi peruenerit, possit dictum beneficium absolutionis assequi, in forma ecclesiae. Similem concessionem facit dominus noster singulis supradictis in mortis articulo, intelligendo tam de dominis, quam de familiaribus.

Item, cum dominus noster papa cum consilio Concilii intenderet *reformare ecclesiam in capite & in membris*, & iam multa per Dei gratiam sint expedita per ipsum dominum nostrum papam, & multa alia statum & fauorem praelatorum, & aliorum inferiorum concernentia restent, quae propter regressum praelatorum & ambassiatorum de presententi expediri non possunt, propterea idem dominus

noſter, ſacro requirente & approbante Concilio, dictam reformationem ſuſpenderit & continuat uſque ad proximum iam indictum Concilium, & præſens Concilium prorogat & continuat uſque ad illum terminum, qui præfixus eſt omnibus ad Concilium conuocatis, redeundum ad proprias ædes, uſque ad terminum præfixum ſupradictum.

ANNO
CHRISTI
1409.

N O T A.

^a *Concilium.*] Qua occasione hæc Synodus indicta fuerit, refert Theodoricus a Niem lib. 3. ſchiſmatis, cap. 38. his uerbis: *Cum autem dictus Petrus de Luna ad prædictum regnum Arragonia perueniſſet, octo uel nouem de cardinalibus ſuis, qui ſecum erant, ad diuerſa loca propinqua, quia tunc erat æſtas, ſub recreationis colore declinarunt ab ipſo: quorum aliqui ad Liburnum, alii ad portum Piſanorum, ſed nouiter ab eo ſegregatum, & dominio eorundem Ianuenſium qualitercumque additum, acceſſerunt, cauſa cum eiſdem cardinalibus, qui ab ipſo Errorio fugerant, illuc accedentes, per plures dies inſimul conuerſati fuerunt, ſed tamen ſine fine concluſionis, quia necdum habebant determinatum locum idoneum eis conſeſſum, in quo ſimul conuenire, atque generale Concilium ex utraque obedientia conuocare pro facienda unione libere poſſent. Sed tandem dominus Balthaſar, ſancti Euſtachii diaconus cardinalis, per eundem Bonifacium ad illum gradum aſſumptus, tunc & nunc fungens officio legationis in ciuitate Bononiensi & eius comitatu pro Romana eccleſia, ac modernus papa Alexander tunc cardinalis, & dominus Ioannes nepos dicti Innocentii, & per eum in cardinales creati, circa feſtum aſſumptionis beatae Mariae uirginis anni proxime præteriti de Bononia, ubi tunc fuerunt, uolentes eoſdem alios cardinales tunc Piſis exiſtentes uſitare, ad Florentiam iter egerunt, & ibi honorabiliter recepti, obtinuerunt a Florentinis concedi ciuitatem Piſanam prædictam ad conueniendum ibidem ſimul cum eiſdem cardinalibus Gallicis, ad faciendum omnia quæ eis uidebantur fore pro dicta unione ſubſequentia quomodolibet opportuna, & ſic ulterius dicta licentia obtenta ad Piſas declinarunt, ubi tunc eorum confratres & dictos cardinales Gallicos congregatos inueniunt, in qua ad proſequendam dictam unionem generale Concilium utriuſque obedientie tunc celebrandum conuocarunt in feſto annuntiationis beatae Mariae uirginis tunc inſtanti proxime: ſed iſte terminus ad alium breuem terminum poſtea ſubrogatus fuit, & duo ex eiſdem cardinalibus obedientie noſtræ inierunt ad ciuitatem Senenſem præſatam, in qua Errorius cum ſua curia reſidebat, cauſa eum citandi, ſiue uocandi, ut ad prædictum generale Concilium accederet, ac eius determinationi, ſi uellet, per ſe, uel per alium, ſeu alios intereſſet: quos tamen præſatus Errorius ad ſe venire non ſinebat, imo per aliquos magnæ auctoritatis uiros interpellatus & rogatus, ut ipſos audiret, illud pertinaciter facere non curabat: ſed ipſi miſſi cardinales facientes ſolicitam diligentiam in commiſſis, & publicantes apud eccleſiam maiorem Senenſem, & in quibuſdam aliis locis publicis co-*

Theodoricus a Niem
aliquæ ad-
uerſæ partis
factores,
Gregorium
per contemptum
Errorium
uocabant.

ram